

English as their official language, hence international lingua franca.

In South Korea, Thailand, China, and Japan, English is given a priority of being a foreign language taught in schools. It is promoted as an essential skill contributing towards their countries' competitiveness in the global market. With the same, even more accelerating trend, English is becoming a priority means of communication in Europe [2; 3], Latin America, Middle East, Africa. In Rwanda, English has been chosen the primary educational medium and an official language together with French, another language introduced at the time of colonisation. In more countries, English is adopted as a local lingua franca. For instance, it is used for interethnic communication between Bantu and Nilotic language communities in Kenya, a country with over 60 languages.

As the pragmatic value of English is growing, it starts to modify social and linguistic landscapes, supersede local and other European languages in former colonies. These processes are accompanied by the development of local features in English (as in Kenyan or Nigerian Englishes) and pidgin languages which can be subsequently creolized (as in Jamaica).

In conclusion, as a global language English enables bilingualism and effectiveness in diverse social interactions, it strengthens peace and provides unity. However, it might be a threat to the principles of diversity, multiculturalism, and multilingualism.

References

1. Crystal D. English as a Global Language / David Crystal. – Cambridge : CUP, 2013. – 2nd ed. – 212 p.
2. Europeans and their languages. Special Eurobarometer 386 [Electronic resource]. – European Commission 2012. – 23 p. – Access mode : <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/General/index>
3. Graddol D. The Future of English as a European Language / David Graddol // The European English messenger. – 2001. – # X.2. – P. 47-55.

Гаврилюк Ю.М., канд. філос. наук, доцент

Мокрецова Н.Я., канд. філос. наук, доцент

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

КУЛЬТУРА І ГЕОКУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМА КОМУНІКАЦІЇ

Слово «комунікація» має багату історію і досить широкий спектр значень: *наділення, участь, зв'язок, переміщення чи передача* (як фізичних, так і психічних сутностей), *обмін* (двостороннє переміщення), *зустріч розумів, долучення до внутрішнього досвіду, взаємодія за допомогою символів, механізм розвитку взаємин між людьми*. Узагальнюючи в аспекті геокультурного підходу різноманітні інтерпретації, комунікацію можна визначити таким чином:

Комунікація – це механізм виробництва, передачі та споживання інформації у знаково-символічній формі, спрямований на розуміння взаємин між людьми як основи розвитку та збагачення геокультурного буття.

У геокультурному вимірі комунікація постає певним проектом узгодження Я-культури як суб'єктивно-належного способу існування з Іншим-геокультури як об'єктивно-можливим способом сприйняття і функціонування

Я-культури. Звідси випливає: а) головним у комунікації має бути не Я-культури, не вірність власним культурним цінностям, а доброзесне ставлення до Іншого-геокультури, до його об'єктивних можливостей бути у суб'єктивно-належний спосіб Я-культури; б) мірою успішності комунікації, а отже, і взаєморозуміння виступає міра здатності узгодження й координації дій, спрямованих на досягнення повноти геокультурного життя. Зрозуміти – означає знайти концептуальну модель існування, яка відповідала б відомим фактам, а також сприяла б передбаченню подій і дозволяла певним чином хоча б почасти їх контролювати.

Засоби комунікації можуть бути найрізноманітніші – усні, друковані, радіо, телебачення, фільми, монети, світлини, комп'ютерні мережі тощо. Так само безліч існує і контекстів комунікації – міжособистісні, міждержавні, політичні, професійні, економічні тощо. І чим ширше контекстуальне поле комунікації, тим вона повніша і надійніша, що дозволяє звужувати коло ризиків, хоча й не гарантувати від них. «Комунікація, – зазначає американський дослідник Дж. Д. Пітерс, – це ризикована пригода, у якій ніхто не може дати гарантій. Будь-які спроби встановити зв'язок з допомогою знаків – це гра з високими ставками, на якому б рівні ці спроби не здійснювалися» [1, с. 278]. У справедливості сказаного сумніватися не приходить. Думається, кожен хоч раз у житті стикався з ситуацією, коли його слова не «доходили» до співрозмовника. Між розумінням послання відправником і «ментальною моделлю», яку конструює одержувач послання, можуть існувати досить значні відмінності, оскільки значення для людей, що входять до різних інтерпретативних спільнот, будуть різними.

Проте проблема комунікації не зводиться лише до лінгвістичної чи психологічної проблеми. Вона є набагато складнішою і комплекснішою, залежить від цілої низки чинників політичного й етичного порядку. Цю залежність Дж. Пітерс ілюструє історією Тезея, який, повертаючись із лабіринту, де він переміг Мінотавра, забув про домовленість зі своїм батьком, Егеєм, про те, що чорне вітрило мало означати його смерть, а біле – тріумф. Егей, побачивши на обрії чорне вітрило і подумавши, що Тезей загинув, кинувся зі скелі в море. Трагізм цієї ситуації полягає зовсім не у незбіжності знаків і значень, а в банальній забудьковатості.

Будь-яка співпраця носить глибоко комунікативний характер. Щоб успішно співпрацювати, потрібне взаєморозуміння. При цьому набагато легше порозумітися стосовно речей, ніж стосовно один одного, стосовно тих цінностей, які сповідують суб'єкти співпраці. Людям, як правило, легше спілкуватися в межах тієї самої культури. Спільна культура більшою мірою сприяє комунікації, через яку досягається взаєморозуміння. Проте це не завжди так. За певної моделі геокультури, що ґрунтується на дозволеніх усталеним етикетом типом взаємопов'язаних ролей, комунікативне поле може бути зведене до катастрофічно вузьких меж як вживання загальноприйнятих звичних слів, так і тем та почуттів, за якими скривається глибока прірва непорозуміння. У такій геокультурі з внутрішньо обмеженою комунікацією діалог перетворюється в безлад голосів. Слова втрачають поліфонію значень, зводяться до функції простої констатації хвилинних станів суб'єктів, на зразок: *стрьомно, нормальок, супер, прикольно, мені смішно, нудно* тощо. Висловити більш складні, ніж за звичай «заведено», думки й емоції стає практично неможливо.

У ситуації міжкультурної комунікації різні геокультурні суб'єкти, представники різних культур, можуть жити в одному суспільстві, обмінюватися товарами та послугами, але рівень їхнього взаєморозуміння при цьому може бути незначним. Не поступаючись рівнем професійної підготовки, спільно працюючи на виробництві чи в установах, вони в той же час не вважають себе приналежними до єдиної геокультурної спільноти, залишаються мало обізнаними стосовно метафізики життя Іншого. Це пояснює, чому представники різних народів, поколіннями проживаючи в одній країні, мають великі відмінності, якщо не повну протилежність, у своїх уподобаннях і поведінці. Причина цього – як в особливостях культури, носіями якої вони є, так і, що не менш суттєво, – у недостатній комунікативній повноті.

У системі знакових відносин, якою досконалою вона не була б, передбачуваний адресат ніколи не буде тотожним реальному. Мрія про автентичну репрезентацію Я й Іншого засобами комунікації є утопічною і може виявитися глибоко егоїстичним ідеалом.

Найважливішим і найвпливовішим засобом комунікації сьогодні виступають сучасні медіа, які претендують на те, щоб із технологізованого додатку до людини перетворитися на самостійний, наділений інтелектом простір, що, як гегелівський Абсолютний Дух, існує над людиною і привласнює собі предметний світ шляхом об'єктивізації продукованих ним понять. Тим самим Google переймає на себе функцію Бога, оскільки лише Всевишній може володіти такою інформацією. Проте намагання зафіксувати абсолютно всі деталі кожної події таїть у собі велику небезпеку, так як пам'ятати все протиприродно. Те, що має початок, з необхідністю повинне мати і свій кінець. Це добре розуміли мудреці. Ані Сократ, ні Ісус, ні Конфуцій не прагнули навечно зафіксувати своїх думок, розуміючи: те, що народжується, мусить померти. Отже, будь-яка інформація має право на смерть.

Теоретично можливо припустити абсолютне знання, однак практичний результат його досягнення загрожує тотальним геокультурним колапсом Всесвіту – припиненням всіх без винятку геокультурних процесів. Не досягаючи абсолютного знання, людина здатна до змін, а отже, до відкриття нового. Тому усвідомлення того, що Інший не такий, як Я, є не недоліком, а благом.

Будь-яка культура має свій геокультурний простір, свою межу, що виконує багато функцій. Передусім вона служить бар'єром від проникнення в культуру чужих для неї елементів. У той же час межа передбачає і можливість контакту з іншими культурами, а отже, і можливість фільтрувати й регулювати потоки інформації, не допускати поглинання одних цінностей іншими. Долаючи міжкультурний бар'єр, комунікація робить свій об'єкт спільною справою. Тим самим перед нею постає необхідність відповіді на основне питання геокультури: *якою повинна бути мета комунікації, щоб сенс життя мав глузд?* У найзагальнішому вигляді її мета повинна полягати в досягненні максимально можливої ефективності. Умовою останньої є компліментарність, або взаємодоповнювальність комунікативних засобів.

Стабільність геокультурної спільноти, її здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам залежить не стільки від наявності чи відсутності тих чи тих окремих чинників, скільки від наявності достатніх взаємодоповнювальних засобів комунікації. Можна, для прикладу, використовувати різні слова для позначення тих самих понять і розуміти один

одного. І можна використовувати однакові слова для різних понять, а тому одне одного не розуміти. Створення широкої компліментарності соціальної комунікації дозволяє народам триматися разом «із середини».

Література

1. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс; пер. з англ. А. Іщенко. – Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 302 с.

Гетманець А. О., канд. філол. наук, доцент

Мирошник Л. В., канд. філол. наук, доцент

Харьковский национальный медицинский университет

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ

В последнее время вопросы языковой межкультурной коммуникации становятся все более актуальными. Межкультурная коммуникация – это совокупность разных форм общения между индивидуумами и группами, которые принадлежат к разным культурам.

Коммуникация в любом виде – это, прежде всего, процесс передачи информации. Успех коммуникации зависит от того, насколько точно будет понята передаваемая информация. Каждой нации присущи свои ценности, традиции, правила и нормы поведения. Из-за различий в культурах может возникнуть непонимание или межкультурный конфликт. Недостаточная культурная осведомленность приводит к неправильному переводу иностранных текстов, а неподготовленного читателя некоторые выражения на другом языке могут поставить тупик.

Одной из наиболее частых причин коммуникативного конфликта является отсутствие в одной из сопоставляемых культур понятия, которое имеет словесное выражение в другом языке. Это приводит к тому, что при переводе с одного языка на другой далеко не всегда можно найти соответствующий эквивалент. Например, праздник *Boxing Day*, который отмечается в Америке и в странах Европы 26 декабря (следующий день после Рождества). В этот день принято ходить другу к другу в гости и открывать подарки (*box* – в данном случае переводится как «коробка», «подарок»). В Украине такая традиция отсутствует, поэтому данное словосочетание может быть переведено студентами дословно как «день бокса», что совершенно не соответствует реальному значению.

Английское выражение «*keep your fingers crossed*» обозначает «держи пальцы скрещенными» и используется для пожелания успеха и удачи. В славянской культуре такого обычая не существует, а значит, дословный перевод этого выражения и его использование в другой культурной среде также может привести к коммуникативной неудаче.

Конфликт между культурными представлениями разных народов может возникнуть и в тех случаях, когда предметы и явления реальности обозначены языковыми единицами, имеющими эквиваленты в другом языке. Например, в русском языке словосочетание «зеленые глаза» нечет отрицательной нагрузки, то время как в английском культурном пространстве выражение *greeneyes* отсылает носителя языка к трагедии Шекспира «Отелло», которая содержит одно из самых известных хрестоматийных суждений о ревности: